

Proves psicomètriques a partir de la teoria dels 5 Grans (Big Five)

1. BFQ. Big Five Questionnaire.

1.1 Fitxa tècnica

1.2 Dimensions i subdimensions

1.3 Interpretació

1.4 Utilitat/Aplicacions

2. NEO PI-R

2.1 Fitxa tècnica

2.2 Factors i facetes

2.3 Utilitats i aplicacions

1. BIG FIVE QUESTIONNAIRE. BFQ. Caprara, Barbaranelli i Borgogni (1993)

Dins l'onada d'investigacions arreu del món basades en el model dels Big Five, Caprara, Barbaranelli i Borgogni elaboran el primer test europeu (Itàlia) que busca mesurar aquest Cinc Grans factors que defineixen la personalitat.

Els seus autors destacaven del BFQ que, respecte a d'altres que ja mesuraven els big five:

- és una prova més parsimoniosa en la identificació de subdimensions i en el nombre d'elements.
- s'aten escrupolosament a les classificacions tradicionals dels Cinc Grans.
- incorpora una mesura de la tendència a falsejar la pròpia imatge, l'escala de *Distorsió* (cosa que no tenia el NEO original).

El nombre de factors mesurats permet una descripció parsimoniosa però, al mateix temps, completa, de les característiques de la personalitat.

El nombre d'elements és particularment reduït, fent més senzilles i àgils les fases d'aplicació, correcció i elaboració de resultats.

1.1 Fitxa Tècnica

- **Nom:** Qüestionari "Big Five"
- **Autors:** Caprara, Barbaranelli i Borgogni (1993)
- **Adaptació espanyola:** 1995, 1998, 2002 i, l'última disponible, 2007.
- **Idiomes:** castellà i català.
- **Aplicable:** adolescents i adults.
- **Duració:** entre 20 i 30 minuts.
- **Finalitat:** avaluar 5 dimensions i 10 subdimensions de la personalitat. Inclou una mesura de Distorsió.

1.2 Dimensions i subdimensions en el BFQ

5 Dimensions: **E, A, T, EE i OM**. En cadascuna de les dimensions s'identifiquen dos subdimensions.

ENERGIA (E): Dinamisme (Di) + Dominància (Do)

AFABILITAT (A): Cooperació/Empatia (Cp) + Cordialitat/Amabilitat (Co)

TENACITAT (T): Escrupolositat (Es) + Perseverança (Pe)

ESTABILITAT EMOCIONAL (EE): Control d'emocions (Ce) + Control d'impulsos (Ci)

OBERTURA MENTAL(OM): Obertura a la cultura (Oc) + Obertura a l'experiència (Oe)

Cada subdimensió es mesura a partir de 12 ítems o elements, 6 formulats en sentit positiu respecte al constructe mesurat i 6 formulats en sentit negatiu.

L'escala de *Distorsió* té 12 elements i mesura la tendència a oferir un falsetjament de si mateix en les respostes.

Així: 12 ítems per subdivisió (6+6) x 10 =120 + 12 ítems de l'escala de distorsió. **Total 132 ítems**

ENERGIA (E) :

Dinamisme (Di) + Dominància (Do)

S'associa amb el constructe "*Extraversió*" del NEO de Mc Crae i Costa.

Persona alta en E: dinàmica, activa, enèrgica, dominant i xerraire.

Exemple d'ítems que mesuren cada subescala:

Di: dinàmic i actiu.

“Crec que sóc una persona activa i vigorosa”.

Do: dominant i assertiu.

“Generalment tinc tendència a imposar-me als altres abans que condescendir amb ells”.

AFABILITAT_(A):

Cooperació/Empatia (Cp) + Cordialitat/Amabilitat (Co)

Relació amb el constructe "*Agradabilitat*" de Mc Crae i Costa.

Persona alta en **A**: cooperativa, altruista, amigable, generosa i empàtica.

Exemple d'ítems que mesuren cada subescala:

Cp: cooperador i afectiu.

“Si cal, no tinc inconvenient en ajudar a un desconegut”

Co: cordial i cortés.

”Crec que totes les persones tenen alguna cosa bona”.

TENACITAT (T):

Escrupolositat (Es) + Perseverança (Pe)

Fa referència a la capacitat d'autoregulació o autocontrol.

Persona amb alta **T**: molt reflexiva, escurpulosa, ordenada, diligent i perseverant.

Exemple d'elements de cada subescala:

Es: meticolós i precís.

“Acostume a tenir cura de totes les coses fins als seus mínims detalls”.

Pe: perseverant i tenaç.

“Duc a terme les decisions que prenc”.

ESTABILITAT EMOCIONAL(EE):

Control d'emocions (Ce) + Control d'impulsos (Ci)

El contrari del que indica el constructe "*afecte negatiu*" de Costa i Mc Crae, 1987.

Una persona alta en EE: poc ansiosa, poc vulnerable, poc impulsiva, pacient, no irritable.

Exemple d'elements:

Ce: capaç de dominar les seues emocions.

“Normalment no reaccione de manera exagerada, ni tan sols davant les emocions fortes”.

Ci: capaç de dominar els seus impulsos.

“No acostume a perdre la calma”.

OBERTURA MENTAL (OM):

Obertura a la cultura (Oc) + Obertura a l'experiència (Oe)

Coincideix amb el constructe *Obertura a l'experiència* de Mc Crae i Costa.

Persona alta en **OM**: culta, informada, interessada en les coses i les experiències noves, oberta al contacte amb cultures i costums diferents a les seues.

Exemple d'elements:

Oc: Obert a interessos de tipus cultural.

“Estic sempre informat del que passa al món”.

Oe: Obert a la novetat, a idees i valors diferents als propis.

“Tota novetat m'entusiasma.”

1.3 Interpretació

El BFQ inclou l'escala **D**, **Distorsió**, per identificar la tendència a alterar les respostes amb la intenció de falsejar la pròpia imatge.

Exemple d'ítems que puntuen en aquesta escala:

"Sempre he estat completament d'acord amb els altres"

"Mai he dit una mentida"

Una puntuació elevada en D ($T > 65$) es considera indicativa de la tendència a mostrar un imatge artificiosament positiva d'un mateix. I si és molt baixa ($T < 35$), al contrari, una imatge artificiosament negativa.

Com ja sabem, són possibles diferents interpretacions d'una puntuació extrema. Sempre cal esbrinar, amb els mitjans adients en cada situació, l'explicació d'aquest fet.

Podem apuntar que un perfil clarament falsejat presentarà també puntuacions extremes en diferents dimensions. Quan presenta tres o més dimensions amb puntuacions T superiors a 65, a més a més de l'escala D, és altament probable que ens trobem davant d'un perfil falsejat.

Per elaborar **l'informe** es tindrà en compte els adjectius que descriuen a cadascuna de les dimensions i subdivisions (cuadro 4.1) i ponderar-los amb l'adjectiu de grau que pertoque segons les puntuacions:

Cuadro 4.1. Interpretación mediante adjetivos

Dimensión o subdimensión		Adjetivo 2º
E	Energía	dinámico extravertido y dominante
	Di Dinamismo	dinámico y activo
A	Do Dominancia	dominante y asertivo
	Afabilidad	altruista, comprensivo y tolerante
	Cp Cooperación	cooperador y afectivo
	Co Cordialidad	cordial y cortés
T	Tesón	responsable, ordenado y diligente
	Es Escrupulosidad	meticuloso y preciso
	Pe Perseverancia	perseverante y tenaz
EE	Estabilidad Emocional	equilibrado, tranquilo y paciente
	Ce Control de las emociones	capaz de dominar sus emociones
	Ci Control de los impulsos	capaz de dominar sus impulsos
AM	Apertura Mental	creativo, fantasioso e informado
	Ac Apertura de la cultura	abierto a intereses de tipo cultural
	Ac Apertura a la experiencia	abierto a lo nuevo, a ideas y valores diferentes a los propios

<u>Valor Puntuació T</u>	<u>Adjectiu de grau</u>
66-99	Molt
56-65	Bastant
46-55	Moderadament
36-45	Poc
1-35	Molt Poc

Per exemple: Com informar d'una puntuació T de 63 en la subdivisió **Es**, *escrupolositat* de la dimensió **T**, *tenacitat*?

L'adjectiu de grau para una T entre 56 i 65 és "**bastant**".

Els adjectius específics de Escrupolositat és "**meticulós**" i "**precís**" (de precisió).

Aleshores, per informar d'aquesta mesura, Es=63, una frase adequada podria ser: "**Atenent als resultats de la prova, el Sr.X és bastant meticulós i precís**".

Ara bé, igual que passa amb les altres proves multidimensionals de personalitat, l'usuari del BFQ ha de saber que cada escala pren plena significació quan es posa en relació amb les altres escales i amb el perfil general resultant del conjunt de dimensions. No hem de prendre una mesura aïllada com indicatiu fefaent de personalitat. Cal modular-la segons el conjunt de factors perquè pot haver maticos que tenen una importància rellevant.

Un exemple: una puntuació baixa en *Tenacitat (T)* tindrà interpretació diferent segons com combine. Així, si es combina amb puntuacions **altes** en *Apertura Mental i Estabilitat Emocional*, ens donaria un perfil amb un alt **potencial creatiu**. Al contrari, si es combina amb puntuacions **baixes** en *AM i EE*, tindrien més bé un perfil que podríem dir amb tendència a la **rebel·lia** i la **tosudes**a.

1.4 Utilitat/Aplicacions del BFQ

Podem revisar allò que hem explicat en el NEO PI-R sobre aquest apartat (mireu la diapo corresponent del power del NEO PI). Les dos proves són molt equivalents en aquest punt.

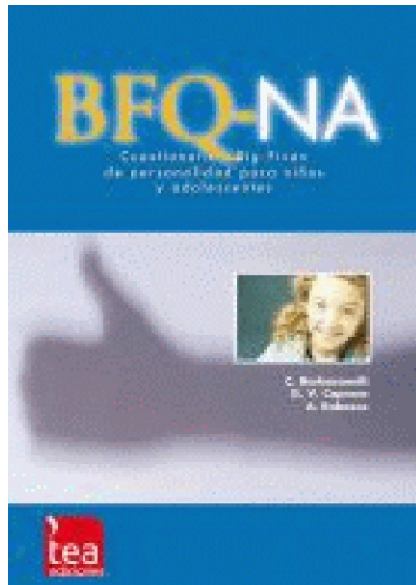
Resumint: aportació considerable de la investigació sobre els cinc grans en el àmbits de la psicologia de les **organitzacions**, la psicologia **clínica** i la psicologia **educativa**.

El BFQ está especialmente indicado en el campo de las organizaciones, donde las dimensiones evaluadas tienen una gran aplicabilidad y se relacionan con las actividades habituales de la vida laboral.

El manual del BFQ proposa uns exemples de **perfils tipus**, dels quals fan la interpretació articulant els resultats amb la taxonomia de Holland per l'orientació vocacional. Són exemples de perfils molt útils quan l'avaluació de personalitat té un objectiu d'orientació o selecció laboral.

Perfils: realista, investigador, creatiu, social, dirigent i convencional.

Hi ha una adaptació del BFQ per nens i adolescents, el **BFQ-NA**,

Les cinc dimensions que avalua són:

Conciència: autonomia, ordre, precisió, perseverança i compliment de normes i compromisos.

Obertura: inclou elements sobre la intel·lectualitat, la creativitat i els interessos culturals.

Extraversió: sociabilitat, activitat, entusiasme, assertivitat i autoconfiança.

Amabilitat: tendència a ajudar, actitud prosocial, cooperació i sensibilitat cap als altres i les seues necessitats.

Inestabilitat Emocional: tendència al malestar i al neuroticisme, canvis d'humor, ansietat, depressió, descontent i irritabilitat.

És un breu qüestionari (65 ítems de 5 alternatives) que pot respondre el xiquet directament o ser omplit pels pares, tutors o mestres, perquè els ítems permeten ser formulats en tercera persona referint-se al xiquet.

2. NEO PI-R. Costa i Mc Crae.

Dins la tradició factorialista de les teories de la personalitat, és el model integrador dels Cinc Grans el que ha adquirit més notorietat i recoltzament científic en els últims anys.

Entre tots els questionaris i teoritzacions del model dels Cinc Grans, el treball de Paul Costa i Robert McCrae, és el més prestigiós i el que ha donat a aquest model actualitat i projecció, gràcies a la construcció del qüestionari **NEO PI-R**.

Moltes han sigut les rèpliques d'investigacions factorials que mostraven els mateixos resultats i confirmaven l'estructura dels anomenats per Goldberg , "Big Five".

Es va evidenciar que l'estructura pentafactorial era viable i útil en diferents contextos psicològics.

El NEO va ser elaborat per fer operatiu el model dels cinc factors de personalitat. Els factors es definiren per grups de trets intercorrelacionats. Anomenen als trets més específics, **Facetes** i a cada grup homogeni ("cluster") de facetes, l'anomenen **Factor**.

Descriuint la posició del subjecte en cada factor obtenim un esbós comprensiu que sintetitza l'estil emocional, interpersonal, actitudinal i motivacional de la persona. Les puntuacions de les facetes ofereixen una anàlisi més detallada mesurant trets més específics dins de cadascú dels factors.

2.1 FITXA TÈCNICA

- **Nom:** NEO PI-R, Inventari de Personalitat NEO revisat.
- **Nom Original:** Revised NEO Personality Inventory.
- **Autors:** Paul T. Costa i Robert R. Mc.Crae.
- **Primera publicació versió original:** 1975
- **Primera publicació adaptació espanyola:** 1999
- **Última versió espanyola:** tercera edició revisada i ampliada en 2008.
- **Aplicació:** individual i col·lectiva.
- **Duració:** 40 minuts NEO PI-R, 15 minuts NEO-FFI.
- **Edat:** adolescents (de 16 o més anys) i adults.
- **Finalitat:** avaluació de la personalitat normal
- **Elements:** 240 el NEO PI-R, 60 el NEO-FFI. Respostes en escala de 5 punts.
- **Descripció general:** Dóna una mesura abreujada de les cinc principals dimensions o factors de personalitat i dels trets o facetes que defineixen cada dimensió. Les seues cinc escales fonamentals i les seues 30 escales parcials dels NEO-PI-R permeten una avaluació global de la personalitat.

El factors en el NEO PI-R es denominen:

Energia, **N** neuroticisme, **E** extraversió, **O** obertura, **A** amabilitat i **C** responsabilitat.

2.2 FACTORS (5) I FACETES (6 per cada factor) del NEO PI-R

Neuroticisme (N)	N1 Ansietat N4 Ansietat Social	N2 Hostilitat N5 Impulsivitat	N3 Depressió N6 Vulnerabilitat
Extraversió (E)	E1 Cordialitat E4 Activitat	E2 Gregarisme E5 Cerca d'emocions	E3 Assertivitat E6 Emocions positives
Obertura (O)	O1 Fantasia O4 Accions	O2 Estètica O5 Idees	O3 Sentiments O6 Valors
Amabilitat (A)	A1 Confiança A4 Actitud conciliadora	A2 Franquesa A5 Modèstia	A3 Altruisme A6 Sensibilitat als altres
Responsabilitat (R)	C1 Competència C4 Necessitat d'assoliment	C2 Ordre C5 Autodisciplina	C3 Sentit del deure C6 Deliberació

En la versió revisada s'incorporaren les tres escales per mesurar-ne la validesa:

Aquiescència, Disconformitat i Respostes a l'atzar.

El NEO PI-R no ofereix tota la informació necessària per una avaluació psicològica completa. Serà sempre convenient **complementar** l'avaluació amb alguna altra tècnica adient, segons les circumstàncies: entrevista, mesures d'aptitud cognitiva, proves mèdiques...

El NEO PI-R és una peça més, dins d'una avaluació completa.

En la pràctica clínica, el perfil del NEO PI-R hauria de ser interpretat en el context de la història del pacient, dels seus problemes actuals i d'altres dades de proves psicològiques. El NEO PI-R ajuda però no substitueix a l'avaluació psicològica més completa.

Al interpretar els trets de personalitat mesurats per aquesta prova no existeix un punt de tall que diferencien aquells que "tenen" un tret dels que no el tenen. Cada graduació en la puntuació té la seua importància.

La familiaritat amb les **correlacions** del NEO PI-R amb altres proves, permetrà a l'avaluador predir importants aspectes de la vida del subjecte. Per exemple, el seu estil d'afrontament, els interessos vocacionals i el grau de satisfacció vital.

2.3 Utilitats/ aplicacions del NEO PI -R (també vàlides pel BFQ)

Coneixement del pacient: L'estructura de personalitat del pacient oferida pel test és una informació molt valuosa per al clínic. Permet, atenen a les seues característiques, orientar i definir millor les intervencions terapèutiques .

Empatia i clima: a l'oferir al clínic l'apreciació de molts aspectes de la personalitat del subjecte, pot afavorir la ràpida aparició de l'empatia. Quan la persona es sent adequadament reconeguda pel terapeuta, estableix molt fàcilment un vincle positiu i de confiança.

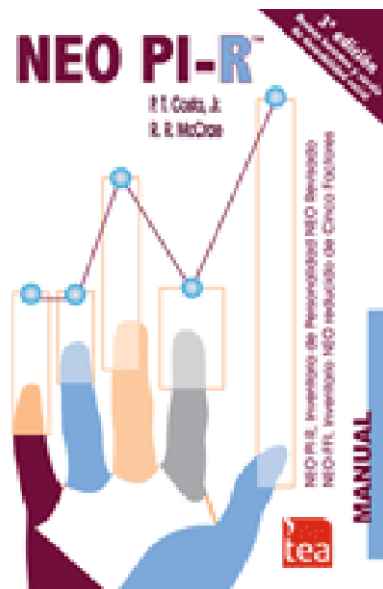
Informació i comprensió: la teràpia moltes vegades consisteix en ajudar a la persona a conèixer-se millor a si mateix. Comentar els resultats que el pacient ha obtingut en la prova pot ser un primer pas útil en eixe sentit. S'ha elaborat una versió reduïda del perfil per afavorir aquesta comunicació amb el pacient.

Diagnòstic. No es va dissenyar amb aquesta finalitat però, com bé indica el DSM, els trets de personalitat són característiques importants a considerar a l'hora de diagnosticar molts trastorns. (especialment els de l' Eix II i alguns de l' I)

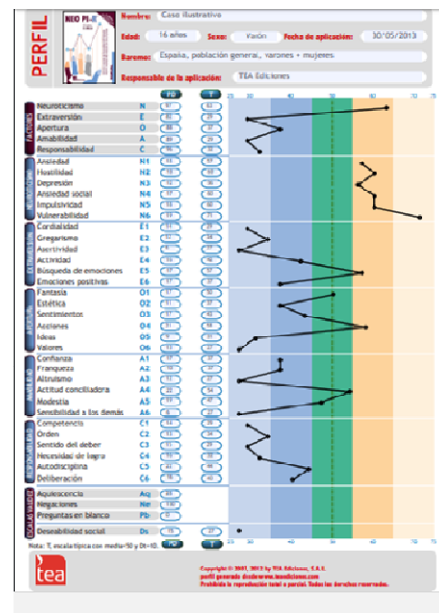
Orientació vocacional Els interessos vocacionals estan estretament relacionats amb la personalitat, especialment amb els factors *Extraversió* i *Obertura*. No es pot fer servir el NEO com a substitut d'escala d'interessos vocacionals ben validades, però sí pot ser molt profitós usat com a complement. Pot reforçar o modificar la interpretació d'un test vocacional. Si es donaren incoherències entre els dos tipus de proves convindria esbrinar la causa. (Per exemple, seria una incoherència, mostrar un alt interès per dedicar-se a les vendes però puntuar molt baix en *Extraversió*).

El NEO PI-R també ens proporciona dades respecte al rendiment laboral, l'adaptació a la tasca i tendència al lideratge. Les característiques de personalitat són predictors importants de la carrera professional.

Psicologia de l'educació *Obertura* i *Responsabilitat* són factors del NEO PI-R d'interès per la psicologia educativa. S'estan desenvolupant investigacions al respecte.

Portada edicions TEA

Perfil generat en la correcció

Versió reduïda del perfil per facilitar la comunicació amb el pacient